

บทที่ 2

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ที่ผ่านมา ประเทศไทยมีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว และปริมาณการลงทุนโดยรวมมีการขยายตัวในอัตราค่อนข้างสูง แต่ปริมาณเงินออมในประเทศมีไม่เพียงพอกับการลงทุน โดยเฉพาะเงินออมของครัวเรือนที่มีแนวโน้มที่ลดลง จึงทำให้เกิดปัญหาช่องว่างระหว่างการออมและเงินลงทุนที่เพิ่มมากขึ้น ซึ่งเป็นปัญหาเศรษฐกิจที่สำคัญประการหนึ่ง ดังนั้นเพื่อเป็นการลดปัญหาดังกล่าวที่เกิดขึ้น จึงควรที่จะศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลถึงเงินออมภาคครัวเรือน ในทางที่จะเป็นการเพิ่มปริมาณเงินออมให้เพียงพอกับเงินลงทุน

งานศึกษาส่วนใหญ่ที่เกี่ยวกับภาคครัวเรือน จะแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของตัวแปรต่างๆ ที่ส่งผลต่อการออม ซึ่งมีการศึกษาดังนี้

ในช่วงที่เริ่มมีการศึกษาปัจจัยที่กำหนดการออมภาคครัวเรือนในช่วงแรก จะศึกษาโดยใช้วิธีการศึกษาหรือประมาณสมการแบบง่ายไม่ซับซ้อนนัก ซึ่งปัจจัยที่ส่วนใหญ่มีการศึกษาค่อนข้างมากได้แก่ ปัจจัยด้านรายได้ ซึ่งสามารถสรุปผลการศึกษาของแต่ละคนได้ดังต่อไปนี้ เริ่มต้นจาก Landou (1966) ได้ศึกษาความสัมพันธ์การออมของบุคคลกับรายได้ส่วนบุคคลโดยใช้ข้อมูลภาคตัดขวาง ระหว่างปี ค.ศ. 1950-1961 และใช้ข้อมูลจากกลุ่มประเทศลาตินอเมริกา 20 ประเทศ ผลการศึกษาแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างการออมกับรายได้ต่อบุคคลมีความสัมพันธ์ในทางบวกโดยประเทศที่มีรายได้ต่อบุคคลสูงจะมีการออมสูงตามไปด้วย ในขณะที่ K. L. Gupta (1970) ได้ศึกษาพฤติกรรมการออมในชนบทและในเมืองของครัวเรือนในประเทศอินเดีย ปี 1950-51 ถึง 1962-63 โดยใช้ฟังก์ชันอย่างง่ายของเคนส์ ซึ่งผลการศึกษาได้ความสัมพันธ์ของการออมกับรายได้ของประชากรในชนบทและในเมืองทิศทางเดียวกัน และความโน้มเอียงของการออมหน่วยสุดท้ายในเมืองจะมากกว่าในชนบท และใช้กฎว่าด้วยรายได้ถาวรและรายได้ชั่วคราว โดยใช้ค่าเฉลี่ยเคลื่อนที่ 3 ปีของรายได้ที่แท้จริงและรายได้ชั่วคราว (โดยรายได้ชั่วคราวมาจากการใช้รายได้ที่แท้จริงลบด้วยรายได้ถาวร) ผลการศึกษาพบว่ารายได้ถาวร และรายได้ชั่วคราวมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับการออม ซึ่งจะเห็นได้ว่าการศึกษานี้จะใช้รูปแบบฟังก์ชันการออมแบบง่าย ๆ โดยไม่ได้นำปัจจัยอื่นๆมาใช้ ส่วน Maxwell (1975) ได้ศึกษาข้อมูลจากประเทศด้อยพัฒนา 7 ประเทศ พบว่าสัดส่วนเงินออมต่อรายได้ ขึ้นอยู่กับ อัตราการเติบโตของรายได้ ราย

ได้ที่แท้จริงต่อคน สัดส่วนเงินออมต่อรายได้ในอดีต และ อัตราดอกเบี้ยที่แท้จริง โดย อัตราดอกเบี้ยที่แท้จริงมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกับการออมในประเทศ และในส่วนของการศึกษาภายในประเทศ ลิลี โกศัยยานนท์ (1974) ได้ศึกษาพฤติกรรมการออมของครัวเรือนในประเทศไทย โดยใช้ข้อมูลอนุกรมเวลาระหว่างปี 2503-2515 ด้วยวิธีการทางเศรษฐมิติทั้งในรูปแบบการเชิงเส้นตรง และ สมการที่ใช้เชิงเส้นตรง ผลการศึกษาพบว่า ระดับรายได้มีความสัมพันธ์กับการออมในทิศทางเดียวกัน และ เมื่อระดับรายได้เพิ่มสูงขึ้นจะยังผลให้ความโน้มเอียงของการออมเฉลี่ยสูงขึ้นตามไปด้วย ความโน้มเอียงของการออมหน่วยสุดท้ายของกลุ่มครัวเรือนซึ่งประกอบไปด้วยอาชีพรับจ้างมีค่าน้อยกว่าความโน้มเอียงหน่วยสุดท้ายของกลุ่มครัวเรือนที่ประกอบอาชีพค้าขาย ความโน้มเอียงของการออมหน่วยสุดท้ายของรายได้ถาวร มีค่าน้อยกว่าความโน้มเอียงหน่วยสุดท้ายของรายได้ชั่วคราว นอกจากนี้ยังได้ประมาณค่าสมมติฐานดังกล่าวโดยใช้ข้อมูลภาคตัดขวางในปี 2511 ทั้งในรูปแบบการเชิงเส้นตรง และ ลมการเชิงเส้นในรูปลอการิทึม พบว่าความโน้มเอียงของการออมหน่วยสุดท้ายของครัวเรือนในเขตเทศบาลมี ค่าสูงกว่าค่าความโน้มเอียงของการออมหน่วยสุดท้ายของครัวเรือนนอกเขตเทศบาล ตลอดจนค่าความโน้มเอียงของการออมหน่วยสุดท้ายมีลักษณะแตกต่างกันตามภาคด้วย สาโรช อัจจุมาลิน (2517) ก็ทำการศึกษาในลักษณะเดียวกันกับ ลิลี โกศัยยานนท์ โดยศึกษาถึงการออมของครัวเรือนเกษตรกรในอำเภอมโนรมย์ จังหวัดชัยนาท ปี 2515 โดยแยกวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อตัวแปรแบบนิยามซึ่งได้แก่ รายได้สุทธิของครอบครัว และค่าใช้จ่ายในการบริโภค โดยใช้ฟังก์ชันในรูปแบบการเชิงเส้นตรง ผลปรากฏว่าเนื้อที่เก็บเกี่ยว ค่าจ้างแรงงาน มีความสัมพันธ์กับรายได้สุทธิในทางบวก ค่าเช่าเครื่องมือ ค่าใช้จ่ายในการลงทุน และ ค่าใช้จ่ายอื่นๆ มีความสัมพันธ์กับรายได้สุทธิในทางลบ ส่วนการศึกษาปัจจัยรายได้ที่มีผลต่อการออมในระยะหลัง สุจิตรา บัวใบ (2526) ได้ทำการศึกษาถึงการออมภาคครัวเรือน โดยใช้ตารางทางสถิติ และ สร้างแบบจำลองพฤติกรรมการออมของครัวเรือน และ แบบจำลองความต้องการออมในลักษณะต่างๆ ซึ่งการศึกษาในครั้งนี้ใช้ข้อมูลจากแบบสอบถามโครงการระดมเงินออมในปี 2523 ของธนาคารแห่งประเทศไทย ผลการวิเคราะห์โดยใช้ตารางทางสถิติ พบว่า ครัวเรือนส่วนใหญ่มีสัดส่วนการออมในรูปของการถือสินทรัพย์ทางการเงินในระบบต่อดินทรัพย์ทางการเงินรวมสูงกว่าสินทรัพย์ทางการเงินนอกระบบ ยกเว้นในเขตชนบทของกรุงเทพมหานคร และ 3 จังหวัดรอบนอก ส่วนค่าความโน้มเอียงเฉลี่ยในการออม (APS) พบว่า ในกทม. และ 3 จังหวัดรอบนอก และ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีค่า APS ในเขตเมืองเท่ากับเขตชนบท ส่วนภาคอื่นๆ ค่า APS ในเขตเมืองสูงกว่าเขตชนบท ส่วนผลการวิเคราะห์แบบจำลองพฤติกรรมการออม พบว่า ในทุกภาค รายได้เป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิ

พลต่อการกำหนดพฤติกรรมกรรมการออมของครัวเรือน โดยรายได้มีความสัมพันธ์ในทางบวก สุชาติ กิระกุล อมรา ศรีพิศย์คม และ ปรีชา ทลอยดน้อย (2526) หน่วยวิจัยเศรษฐกิจทั่วไป ฝ่ายวิชาการ ธนาคารแห่งประเทศไทย ได้ทำการวิจัยเรื่องการออมภาคครัวเรือน โดยใช้ข้อมูลอนุกรมเวลา ระหว่างปี 2510-2523 ของกองบัญชีรายได้ประชาชาติ สำนักงานสถิติแห่งชาติ ในการศึกษาที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาถึงปัจจัยต่างๆที่กำหนดพฤติกรรมกรรมการออมของครัวเรือนในประเทศไทย สำหรับวิธีการศึกษาได้สร้างสมการเพื่ออธิบายพฤติกรรมกรรมการออม โดยแยกตามองค์ประกอบของการออม ซึ่งได้แก่ การออมในรูปสินทรัพย์ถาวร การออมในรูปสินทรัพย์ทางการเงินและ การออมอื่นๆ สำหรับตัวแปรที่นำมาใช้ประกอบด้วย ปัจจัยที่กำหนดความสามารถในการออม (ได้แก่ รายได้) ปัจจัยที่กำหนดสิ่งจูงใจ (ได้แก่ อัตราดอกเบี้ย ระดับราคา และ อัตราเงินเฟ้อ) และ ปัจจัยที่กำหนดโอกาสในการออม (ได้แก่ จำนวนสาขาของสถาบันการเงิน) ผลการศึกษา พบว่า ปัจจัยด้านรายได้ มีผลต่อการออมในทางบวก ซึ่งผลจากการศึกษานี้ ปรากฏว่าได้ผลยังไม่น่าพอใจนัก เนื่องจากมีปัญหาเกี่ยวกับข้อมูลการออมภาคครัวเรือน ซึ่งเป็นตัวรวมความผิดพลาดทางสถิติทั้งจากด้านรายได้และรายจ่าย นอกจากนี้ข้อมูลที่ใช้ทำแบบจำลองมีเพียง 14 ปีเท่านั้น ทำให้ไม่สามารถสร้างแบบจำลองในแง่ dynamic ได้ จึงต้องพิจารณาในแง่ static ทำให้ไม่สามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงตามวัฏจักรเศรษฐกิจของตัวแปรการออมนี้ได้ สำหรับ Phakom Vichyanod (1994) ได้ทำการศึกษาถึงปัจจัยกำหนดการออมของครัวเรือนในประเทศไทย โดยใช้การรวมข้อมูล SES (Socioeconomic Surveys) ในปี 1975/76 , 1981 , 1985/86 และ 1988 โดยใช้วิธีการประมาณค่าแบบ ordinary least square ซึ่งผลที่ได้พบว่ารายได้เป็นปัจจัยหนึ่งกำหนดการออม โดยมีทิศทางเดียวกับการออม โสภณ โรจน์ธำรงค์ (2537) ได้ทำการศึกษาพฤติกรรมกรรมการออมของครัวเรือนไทย โดยใช้ข้อมูลภาคตัดขวางที่ได้จากการสำรวจเงินออมของธนาคารแห่งประเทศไทยในปี พ.ศ. 2536 โดยสร้างสมการการออมซึ่งแยกตามรายได้และภูมิภาค โดยใช้วิธีประมาณแบบ two-stage least square พบว่ารายได้เป็นปัจจัยที่สำคัญในการกำหนดการออมและมีความสัมพันธ์ในทางบวก อรรวรณย์ สาร (2538) ได้ทำการศึกษาถึงปัจจัยที่มากำหนดพฤติกรรมกรรมการออมของครัวเรือนในกรุงเทพฯ และ ปริมณฑล และ ในต่างจังหวัด โดยแยกประชากรออกเป็นครัวเรือนที่มีรายได้ต่ำกว่า 15000 บาทต่อเดือน และ ครัวเรือนที่มีรายได้ตั้งแต่ 15000 บาทขึ้นไป ซึ่งทำการประมาณค่าโดยวิธีกำลังสองน้อยที่สุดแบบถ่วงน้ำหนัก ซึ่งผลการศึกษาพบว่า รายได้ซึ่งประกอบด้วยรายได้ประจำ และ รายได้ชั่วคราวเป็นปัจจัยที่กำหนดการออมของครัวเรือนในกรุงเทพฯและปริมณฑลที่มีรายได้ต่ำกว่า 15000 บาท ครัวเรือนที่มีรายได้ตั้งแต่15000 บาทขึ้นไป ครัวเรือนในต่างจังหวัด

ที่มีรายได้ต่ำกว่า 15000 บาทต่อเดือน และครัวเรือนที่มีรายได้ตั้งแต่ 15000 บาทขึ้นไป งานศึกษาต่อมา คือ Roog Poshyananda (1995) งานศึกษาค้นคว้านี้มีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาผลของปัจจัยต่างๆ ที่มีอิทธิพลต่อการออมภาคเอกชนของประเทศไทย ในการศึกษาครั้งนี้ได้แบ่งการออมภาคเอกชนออกเป็น 2 ส่วนคือ การออมภาคครัวเรือน (HOUSEHOLD SAVING) และการออมภาคธุรกิจ (CORPORATE SAVING) โดยที่ในการศึกษาค้นคว้านี้ได้มีการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการออมทั้งในระดับมหภาคและจุลภาค ในระดับจุลภาคนั้นได้ทำการประมาณค่าใช้ข้อมูลที่ธนาคารแห่งประเทศไทย ได้ทำการสำรวจในปี 1992/93 ซึ่งจากการศึกษาพบว่ารายได้เป็นปัจจัยหนึ่งที่กำหนดการออม โดยมีทิศทางเดียวกับการออม

จึงสามารถสรุปได้ว่าจากงานศึกษาของทุกคนไม่ว่าในช่วงอดีตหรือปัจจุบัน ปัจจัยรายได้มีผลต่อการออมของครัวเรือน โดยมีทิศทางเดียวกับการออม

นอกจากปัจจัยด้านรายได้แล้ว ในอดีตก็ยังมีการศึกษาถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องทางด้านประชากร ซึ่งได้แก่ อัตราการเกิด อัตราการพึ่งพิง ซึ่งสำหรับอัตราการเกิด มีผู้ทำการศึกษาได้แก่ Leff (1969) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ของการออมของบุคคลและอัตราการเกิดของประชากรศึกษาโดยใช้สมการเชิงเส้นตรง และ สมการเชิงเส้นตรงในรูปลอการิทึม ใช้ข้อมูลจากประเทศกำลังพัฒนา 47 ประเทศ ประเทศที่พัฒนาแล้ว 20 ประเทศ และ ส่วนที่เหลือเป็นประเทศในกลุ่มคอมมิวนิสต์ของยุโรปตะวันออก ผลการศึกษาพบว่าอัตราการเกิดและการออมมีความสัมพันธ์ในทางลบ ซึ่งในประเทศที่กำลังพัฒนาอัตราการเกิดสูงทำให้การออมน้อยและอาจติดลบได้ ส่วนในประเทศที่พัฒนาแล้วอัตราการเกิดต่ำจึงทำให้การออมสูง อย่างไรก็ตามในการศึกษาพบปัญหา Multicollinearity ซึ่ง Leff ยังไม่ได้แก้ไข หรือ ให้ความสำคัญ ทำให้เป็นจุดอ่อนในการศึกษาต่อมา ส่วน อัตราการพึ่งพิง มีการศึกษาของ Gupta (1971) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ของการออมกับอัตราประชากรที่อยู่ในวัยไม่มีรายได้ ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าความสัมพันธ์ระหว่างการออมต่อรายได้ประชาชาติมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกับรายได้เฉลี่ยที่แท้จริงและอัตราการเจริญเติบโตมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับอัตราประชากรที่อยู่ในวัยไม่มีรายได้ ส่วนงานศึกษาของ Rung (2539) พบว่าอัตราการพึ่งพิงเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อการออมโดยมีทิศทางตรงกันข้ามกับการออม

ในช่วงต่อมาเริ่มมีการศึกษาถึงปัจจัยอื่นๆ ที่มีผลต่อการอมนอกเหนือรายได้มากขึ้น ซึ่งส่วนใหญ่เป็นปัจจัยด้านสังคม ไม่ว่าจะเป็น การศึกษาซึ่งประกอบทั้งการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือนและการศึกษาของบุตร ขนาดของครัวเรือน เขตที่อยู่อาศัยของครัวเรือน อายุของหัวหน้าครัวเรือน อาชีพของหัวหน้าครัวเรือน เพศของหัวหน้าครัวเรือน ซึ่งผลของการศึกษาสามารถสรุปได้ดังนี้

ขนาดของครัวเรือน สามารถสรุปผลที่มีคนทำการศึกษาดังต่อไปนี้ เริ่มต้นจาก Kwang Suk Kim (1974) ได้ทำการศึกษาพฤติกรรมการออมของครัวเรือนในเกาหลีโดยใช้ข้อมูลแบบอนุกรมเวลาตั้งแต่ปี 1963-1972 และ รูปแบบฟังก์ชันเป็นรูปแบบฟังก์ชันของเคนส์ เช่นเดียวกับ Gupta(1970) แต่มีการนำเอาปัจจัยทางประชากรมาเกี่ยวข้อง ทั้งนี้การศึกษาได้จำแนกครัวเรือนออกเป็นชั้นตามอายุของหัวหน้าครัวเรือน และ จำแนกครัวเรือนตามแหล่งที่มาของรายได้ด้วย ผลการศึกษาพบว่าขนาดครัวเรือนมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับการออม และในแต่ละกลุ่มของครัวเรือนพบว่า MPS ลดลงเมื่อขนาดครัวเรือนเพิ่มขึ้น ต่อมา มาลินี เต็งอำบวย (2524) ได้ศึกษาพฤติกรรมการออมของครัวเรือนในภาคกลางและในเขตกรุงเทพฯ สำหรับข้อมูลที่ได้นั้นได้มาจากฝ่ายวิชาการ ธนาคารแห่งประเทศไทย ปี 2523 และได้สร้างแบบจำลองพฤติกรรมการออมของครัวเรือนทั้งในรูปสมการเชิงเส้นตรง และ สมการเชิงเส้นตรงในรูปลอการิทึม ซึ่งผลที่ได้พบว่า การออมมีความสัมพันธ์กับจำนวนสมาชิกในครอบครัว และ เปลี่ยนแปลงในทิศทางตรงกันข้าม นอกจากนี้ยังเสนอนโยบายการวางแผนครอบครัวเพื่อจำกัดขนาดครัวเรือน ซึ่งมีผลทำให้การออมเพิ่มขึ้น แต่ก็อาจทำให้คนมีอายุวัยกลางคนและคนที่มีอายุน้อยเพิ่มขึ้นซ้ำ และอาจทำให้การออมลดลง ซึ่งสอดคล้องกับผลที่ได้จาก สุจิตรา บัวใบ (2526) Phakorn Vichyanod (1994) และ Rung(2539) ที่สรุปได้ว่าขนาดของครัวเรือนมีผลกระทบในทางตรงกันข้ามกับการออม

อายุของหัวหน้าครัวเรือน มีผู้ทำการศึกษาดังนี้ Kelly and Williamson (1968) ได้ทำการศึกษาพฤติกรรมการออมของครัวเรือนในกรณีของประเทศ อินโดนีเซีย โดยใช้ข้อมูลแบบ cross-section data ในปี 1958-59 และได้จำแนกครัวเรือนออกเป็นกลุ่มตามชั้นอายุของหัวหน้าครอบครัวออกเป็น 5 กลุ่มด้วยกันคือ กลุ่มที่มีอายุ 20-29 ปี , 30-39 ปี , 40-49 ปี , 50-59 ปี และ 60 ปีขึ้นไป เพื่อทดสอบโครงร่างอายุว่าจะมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการออมของครัวเรือนอย่างไร โดยรูปแบบฟังก์ชันการออมในฟังก์ชันการออมตามแนวคิดของ

Keynes ผลการศึกษาพบว่า MPS มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นตั้งแต่ชั้นอายุ 20-29 ปี จนถึงอายุ 60-69 ปี ทั้งนี้ยกเว้นในช่วงชั้นอายุ 40-49 ปี มี MPS ต่ำ จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานวัฏจักรชีวิต ต่อมา Kwang Suk Kim(1974) ซึ่งสำรวจครัวเรือนในเกาหลีใต้ พบว่าสมมติฐานวัฏจักรชีวิต ไม่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ กล่าวคือ MPS จะเพิ่มขึ้นในกลุ่มครัวเรือนที่มีอายุน้อย (< 24 ปี) จนถึงกลุ่มครัวเรือนที่มีอายุ 35-39 ปี และ MPS เริ่มลดลงอย่างรวดเร็วในกลุ่มที่มีอายุระหว่าง 40-49 ปี แทนที่จะลดลงในช่วงบั้นปลายชีวิต ในกรณีนี้ Kim ได้ให้เหตุผลว่าอาจเป็นเพราะตามประเพณีนิยมของเกาหลี คนที่มีอายุมากที่สุดของครัวเรือนจะต้องใช้รายได้ส่วนใหญ่เพื่อการศึกษาศึกษาของเด็กๆ จึงทำให้ระดับการออมเริ่มลดลงในช่วงกลางชีวิต ส่วนของ มาลินี เติงอำนาจ (2524) ซึ่งศึกษาพฤติกรรมการออมของครัวเรือนในภาคกลางและในเขตกรุงเทพฯ พบว่าอายุของหัวหน้าครัวเรือนมีผลต่อการออม(แต่ในทางสถิติไม่ค่อยมีนัยสำคัญ เนื่องจากไม่ใช่เป็นตัวแปรที่สำคัญในการกำหนดการออมของครัวเรือน) โดยที่ครัวเรือนใดมีอายุของหัวหน้าครัวเรือนมากกว่าโดยที่ไม่เกิน 60 ปี ก็ทำให้ครัวเรือนนั้นมีการออมมากขึ้น สำหรับ สุจิตรา บัวใบ(2526) ได้ทำการวิเคราะห์แบบจำลองการออมโดยจำแนกตามชั้นอายุของหัวหน้าครัวเรือนและชั้นของรายได้ พบว่า กรณีจำแนกตามชั้นอายุของหัวหน้าครัวเรือน ค่าความโน้มเอียงเฉลี่ยในการออมของครัวเรือนในแต่ละภาคส่วนใหญ่ไม่ได้แสดงความสัมพันธ์อย่างแน่ชัดกับช่วงชั้นอายุ จึงไม่อาจสรุปได้ว่าเป็นไปตามสมมติฐานวัฏจักรชีวิต (Life Cycle Hypothesis) ส่วนในกรณีจำแนกตามชั้นของรายได้ พบว่า เมื่อระดับรายได้เพิ่มขึ้น ความโน้มเอียงเฉลี่ยในการออมจะเพิ่มขึ้นตาม ส่วน สุชาดา กิระกุล อมรา ศรีพิทักษ์ และ ปรีชา พลอยคณัย (2526) ได้ทำการวิจัยเรื่องการออมภาคครัวเรือน โดยใช้ข้อมูลอนุกรมเวลา ระหว่างปี 2510-2523 ของกองบัญชีรายได้ประชาชาติ สำนักงานสถิติแห่งชาติ ซึ่งส่วนหนึ่งของงานวิจัยมีการศึกษาเปรียบเทียบการออมภาคครัวเรือนการออมภาคครัวเรือนระหว่างประเทศไทย ญี่ปุ่น และฟินแลนด์นั้น ซึ่งพบว่า ในญี่ปุ่นและฟินแลนด์ ครัวเรือนที่หัวหน้าครัวเรือนมีอายุน้อย และ สูงอายุ อัตราการออมจะต่ำกว่า ครัวเรือนที่มีหัวหน้าครัวเรือนอายุปานกลาง สำหรับประเทศไทย พบว่าครัวเรือนที่หัวหน้าครัวเรือนมีอายุปานกลาง (40-49 ปี) กลับมีอัตราการออมต่ำที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะมีการะในการเลี้ยงดูและให้การศึกษาแก่บุตรหลาน ทำให้รายจ่ายของครัวเรือนเพิ่มมากขึ้น อัตราการออมจึงต่ำลง

ซึ่งจะเห็นได้ว่า การศึกษาปัจจัยด้านอายุของหัวหน้าครัวเรือน โดยใช้สมมติฐานวัฏจักรชีวิต พบว่า ผลการศึกษาส่วนใหญ่ไม่สอดคล้องกับสมมติฐานนี้หรือแสดงได้ไม่เด่นชัด จึงอาจสรุปได้ว่าอายุของหัวหน้าครัวเรือนอาจจะใช้หรือไม่ใช้ปัจจัยกำหนดการออมก็ได้

เขตที่อยู่อาศัยของครัวเรือน จากการศึกษาของ **มาลินี เต็งอำบวย (2524)** ซึ่งได้ศึกษาพฤติกรรมกรรมการออมของครัวเรือนในภาคกลางและในเขตกรุงเทพฯ โดยในส่วหนึ่งของการศึกษาคือ พิจารณาพฤติกรรมกรรมการออมโดยแยกตามภูมิภาค ได้แก่เขตเทศบาล และ นอกเขตเทศบาล ซึ่งพบว่าครัวเรือนที่อยู่ในนอกเขตเทศบาลจะมีค่า MPS ที่สูงกว่าครัวเรือนที่อยู่ในเขตเทศบาลเล็กน้อย เนื่องจากครัวเรือนที่อยู่นอกเขตเทศบาลจะมีค่าใช้จ่ายของครัวเรือนที่ต่ำกว่าในเขตเทศบาล ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Kwang Suk Kim(1974)

ปัจจัยด้านการศึกษา ซึ่งแบ่งออกเป็นการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน ซึ่ง **นริศ ชัยสูตร (2529)** ใช้ Life - Cycle Saving Model เป็นหลักในการวิจัย และใช้วิธี two-stage least square ผลของการประมาณการโดยใช้ pooled time series data จากประเทศในเอเชีย 10 ประเทศ จำนวน 80 ตัวอย่าง ซึ่งผลการวิเคราะห์พบว่าการศึกษาของผู้ใหญ่ มีผลทำให้ระดับการออมของครัวเรือนลดลง(สัมประสิทธิ์ของ AT123, เป็นลบ) ซึ่งผลที่ได้ขัดแย้งกับ **โสภณ โรจน์จํารงค์(2537)** ซึ่งพบว่ายิ่งการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือนยิ่งสูงขึ้นเพียงโดยอ้อมมีแนวโน้มที่จะออมมากขึ้น **อรวรรณ ยี่สาร (2538)** พบว่า ระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือนเป็นปัจจัยที่กำหนดการออมครัวเรือนในกรุงเทพฯและปริมณฑลที่มีรายได้ต่ำกว่า 15000 บาท ครัวเรือนที่มีรายได้ตั้งแต่ 15000 บาทขึ้นไป และ ครัวเรือนในต่างจังหวัดที่มีรายได้ต่ำกว่า 15000 บาทต่อเดือน โดยที่มีทิศทางเดียวกับการออม

ในขณะที่การศึกษาของบุตร **นริศ ชัยสูตร (2529)** พบว่าตรงกับที่คาดไว้ในสมมติฐาน คือการศึกษาของบุตรเพิ่มขึ้นจะเลื่อนเวลาของการออมทรัพย์ออกไปในช่วงหลัง(สัมประสิทธิ์ของ ENR1,* G, เป็นลบ) และสนับสนุนความคิดที่ว่าระดับการออมสูงขึ้น ถ้าการศึกษาของบุตรเพิ่มขึ้น (สัมประสิทธิ์ของ ENR1, เป็นบวก) นอกจากนี้เรายังงานวิจัยนี้ได้พิจารณาถึงผลของการศึกษาของบุตร ที่มีต่ออัตราการออมทรัพย์ ในระดับสหภาค การศึกษาสนับสนุน variable rate of growth effect saving model เนื่องจากได้แสดงแล้วว่า การศึกษาของบุตรมีผลสำคัญต่อช่วงเวลาของการออมทรัพย์ นอกจากนี้ ยังได้ แสดงให้เห็นถึงขนาดของผลกระทบ ของการศึกษาของบุตรที่มีต่อระดับการออมทรัพย์

ส่วนปัจจัยด้านอาชีพของครัวเรือน ซึ่งจากการศึกษาของ **Kelly and Williamson (1968)** พบว่าในการศึกษา ได้มีการพิจารณาจากแนกลุ่มครัวเรือนตามแหล่งที่มาของรายได้ด้วย

พวกที่ประกอบกิจการเองจะมีการออมมากที่สุดในประเทศอินโดนีเซีย และผู้ที่มีอาชีพค้าขายหรือเป็นเจ้าของหน่วยธุรกิจจะมี MPS สูงมากกว่าพวกที่มีอาชีพเกษตรกรรม และพวกที่มีรายได้จากค่าจ้าง เงินเดือน Kwang Suk Kim(1974) ได้ทดสอบปัจจัยทางด้านความแตกต่างระหว่างความเป็นเมืองกับชนบทนั้น ถึงแม้ในการศึกษานี้จะไม่ได้แบ่งครัวเรือนออกเป็นเขตเมืองและชนบทก็ตาม แต่จากการที่จำแนกครัวเรือนตามแหล่งที่มาของรายได้ และ พบว่า MPS ของผู้มีอาชีพเกษตรกรรมสูงกว่าอาชีพอื่นๆ ทำให้สามารถทราบได้ว่าเขตชนบทมีค่า MPS ที่สูงกว่าเขตเมือง ส่วนการศึกษาของ ไสภณ โรจน์ธำรงค์(2537) ได้มีการศึกษาพฤติกรรมการออมโดยสร้างสมการแยกตามอาชีพและภูมิภาค พบว่า อาชีพค้าขายและประกอบกิจการส่วนตัวมีแนวโน้มในการออมมากที่สุด ขณะที่ครัวเรือนเกษตรกรรมมีแนวโน้มที่จะอมน้อยที่สุด ซึ่งผลที่ได้ของทั้งคู่สอดคล้องกัน

ปัจจัยด้านเพศของหัวหน้าครัวเรือน ซึ่งจากการศึกษาของอรุวรรณ ชีสาร (2538) พบว่าเพศของหัวหน้าครัวเรือนมีผลต่อการออมของครัวเรือนที่มีรายได้ตั้งแต่ 15000 บาทขึ้นไป ซึ่งหัวหน้าครัวเรือนที่เป็นเพศชายจะมีผลต่อการออมมากกว่าหัวหน้าครัวเรือนที่เป็นเพศหญิง

นอกจากนี้ยังมีการศึกษาปัจจัยอื่นๆ เช่น ปัจจัยด้านภาษี ซึ่ง ออมทรัพย์ ชิวทฤกษ์ (2522) ได้ผลของการเก็บภาษีที่มีต่อการออมของประเทศไทย โดยแบ่งการออมออกเป็น 3 ภาค คือ การออมของรัฐบาล การออมของครัวเรือน และการออมของธุรกิจ ผลของการศึกษาการเก็บภาษีทำให้การออมเพิ่มขึ้นในภาครัฐบาล ส่วนภาคครัวเรือนเมื่อเก็บภาษีเพิ่มขึ้นทำให้การออมเพิ่มขึ้นแต่เพิ่มขึ้นน้อยมาก ส่วนภาคธุรกิจเมื่อเก็บภาษีเพิ่มขึ้นการออมก็จะลดลง ดังนั้นจากการศึกษาจะได้รับความสัมพันธ์ของอัตราภาษีกับการออมในทิศทางตรงข้าม และได้ทดสอบแบบจำลองของ Thimmaiah (1978) ปรากฏว่าไม่มีความเหมาะสม

ปัจจัยด้านดอกเบี้ยเงินฝาก ซึ่ง ไพโรจน์ วงศ์วิภาณนท์ (2527) ได้ทดสอบเชิงเศรษฐมิติถึงความสำคัญของอัตราดอกเบี้ยเงินฝาก ซึ่งเป็นใช้ตัวแปรด้านนโยบายที่อยู่ภายใต้การควบคุมของธนาคารแห่งประเทศไทย เพื่อศึกษาว่า การใช้นโยบายอัตราดอกเบี้ยมีผลต่อการออมในประเทศอย่างไร ผลจากการสร้างและประมาณแบบจำลอง โดยใช้ข้อมูลปี พ.ศ. 2510-2524 พบว่า การใช้อัตราดอกเบี้ย เป็นนโยบายที่สำคัญในการกำหนดดอกเบี้ย เพื่อระดมเงินออมภายในประเทศ แม้ว่าอัตราดอกเบี้ยภายในประเทศจะถูกกำหนดโดยอัตราดอกเบี้ยภายนอกประเทศก็

ตาม แต่การดำเนินนโยบายอัตราดอกเบี้ยที่มีความยืดหยุ่น(ค่านิ่งถึงอัตราดอกเบี้ยเงินฝากและเงินกู้ที่แท้จริงที่เป็นบวก ซึ่งไม่ต่ำและสูงเกินไป) เป็นนโยบายที่จำเป็นในระบบเศรษฐกิจที่โอกาสลงทุนยังมีมากอย่างเช่น ประเทศไทย นอกจากนี้ นโยบายอัตราดอกเบี้ยเป็นมาตรการทางมหภาคมาตรการหนึ่ง เนื่องจากนโยบายอัตราดอกเบี้ยที่เหมาะสม จะไม่สามารถแก้ปัญหาเศรษฐกิจได้ทั้งหมด ถ้าไม่มีการดำเนินนโยบายอื่นๆ ทางเศรษฐกิจที่เหมาะสมและควบคู่กันไป เช่น การเพิ่มประสิทธิภาพของการสะสมทุน และ การทรัพยากรอื่นๆจำเป็นต้องมีการปรับปรุงประสิทธิภาพ ดังนั้นเพื่อเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพของการใช้ทุนส่วนรวมของประเทศ และเพื่อผลทางด้านการกระจายรายได้ นโยบายอัตราดอกเบี้ยที่เหมาะสม จึงมิได้หมายถึง การฟุ้งงลไกตลาดเพียงอย่างเดียวโดยกีดกันการแทรกแซงของรัฐบาลโดยสิ้นเชิง ซึ่งผลที่ได้สอดคล้องกับการศึกษาของ สุชาติ ภิระกุล อมรา ศรีพิชัย และ ปรีชา พลอยคณัย (2526) และ Phakom Vichyanod (1994) ซึ่งทั้งดอกเบี้ยเงินฝาก และ เงินกู้ มีผลต่อการออมของครัวเรือน และ เป็นตัวแปรที่สำคัญในแบบจำลอง

ปัจจัยทางการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ และ หนี้ต่างประเทศภาคเอกชน ซึ่ง ตีรณ ใจศิริมณี (2525) ได้ศึกษาเพิ่มเติมถึงผลกระทบของทุนต่างประเทศที่มีต่อการออมและการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศไทยโดยใช้ข้อมูลอนุกรมเวลาระหว่างปี ค.ศ. 1960-1981 โดยศึกษาทั้งการออมในภาคเอกชนและภาครัฐบาล ผลการศึกษาพบว่า ทุนต่างประเทศที่มีลักษณะแตกต่างกันส่งผลกระทบทางตรงและผลกระทบรวมในขั้นสุดท้ายแตกต่างกันไปด้วย การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศมีผลกระทบที่บั่นทอนทั้งการออมของภาคเอกชนและการออมรวมและการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นอันมาก แต่ไม่มีผลกระทบของการออมของรัฐบาล ในทางตรงกันข้าม หนี้ต่างประเทศของภาคเอกชนกลับมีผลกระทบที่เพิ่มพูนทั้งการออมของภาคเอกชน การออมรวมและการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ แต่ไม่มีผลกระทบต่อออมของรัฐบาล เช่นเดียวกันกับในกรณีของทุนต่างประเทศภาคเอกชนทั้งสองกรณีนี้ ทั้งผลทางตรงและผลกระทบรวมในขั้นสุดท้ายมีทิศทางแบบเดียวกัน แต่แตกต่างเฉพาะขนาดของผลกระทบเท่านั้น กรณีหนี้ต่างประเทศ ภาครัฐบาลมีผลกระทบที่บั่นทอนการออมของภาครัฐบาลเป็นอันมาก แต่กลับช่วยเพิ่มพูนการออมภาคเอกชน อย่างไรก็ตาม ผลกระทบที่เกิดขึ้นนี้จะเกิดขึ้นในระยะสั้นเท่านั้น

ปัจจัยด้านจำนวนสาขาของสถาบันการเงิน ซึ่งจากการศึกษาของสุชาติ (2526) และ Pakorn (1994) พบว่า จำนวนสาขาของสถาบันการเงินมีผลต่อการออมของครัวเรือน และมีทิศทางเดียวกับการออมของครัวเรือน

ซึ่งจากการที่สรุปแล้วทั้งหมดในข้างต้น จะพบว่า ปัจจัยทางด้านรายได้เป็นปัจจัยที่มีการศึกษาเป็นส่วนใหญ่ โดยเฉพาะในช่วงแรกของการศึกษาปัจจัยที่กำหนดการออมของครัวเรือน ในช่วงหลังเริ่มมีการศึกษาปัจจัยที่กำหนดการออมปัจจัยอื่นๆเพิ่มขึ้น และมีการประมาณค่าที่ซับซ้อนมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการใช้ TSLS การใช้แบบจำลองในการศึกษา เป็นต้น ในขณะที่ช่วงแรกที่มีการศึกษามักจะเป็นในลักษณะการประมาณค่าที่ไม่ยากนัก เช่น การใช้ OLS

ซึ่งจากงานศึกษาที่เกี่ยวข้องทั้งหมด สามารถสรุปปัจจัยที่กำหนดการออมภาคครัวเรือน
ได้ดังต่อไปนี้

ตัวแปร	ผู้ศึกษา	ผลกระทบที่มีต่อการออมของครัวเรือน
1. รายได้	Landou(1966) Gupta(1970) ลิลี่(1974) มาลินี(1980) สุจิตรา(2526) สุชาดา และคณะ(2526) อรวรรณ(2538) -รายได้ถาวร -รายได้ชั่วคราว สาโรช(2517) Rung(2539)	+ + + + + + + + +
2. การศึกษา		
2.1 การศึกษา ของหัวหน้าครัว เรือน	นริศ(1985) โศภณ(1992) Pakorn(1994) อรวรรณ(2538)	- + + +
2.2 การศึกษา ของบุตร	นริศ(1985)	-
3. ขนาดของครัว เรือน	มาลินี(1980) Pakorn(1994) Kwang Suk Kim(1974) Rung(2536)	- - - -
4. อัตราการเฟื่องฟู	Leff(1969) Rung(2539)	- -

5. อัตราดอกเบี้ย เงินฝากถ่วงน้ำ หนัก	Phakorn(1994) สุชาติ และคณะ(2526) ไพโรจน์(2526)	+ + +
6. ภาษี	จอมทรัพย์(1978)	+
7. อัตราการเกิด	Leff(1969) Gupta(1971)	+ +
8. เขตที่อยู่อาศัย	มาลินี(1980) โสภณ(1992)	+ -
9. อายุของหัว หน้าครัวเรือน	Kwang Suk Kim(1974) Kelly and Williamson มาลินี(1980)	- +(ยกเว้น 40-49) +
10. จำนวน สาขาของสถาบัน การเงิน	สุชาติ และคณะ(2526)	+
11. การลงทุนโดย ตรงจากต่าง ประเทศ	ตีรณ(2525)	-
12. หนี้ต่าง ประเทศภาคเอก ชน	ตีรณ(2525)	+